

TENDENCJE W NADAWANIU IMION NA PODSTAWIE KSIĄG METRYKALNYCH PARAFII BIELINY NA POCZĄTKU XIX I XX W.

Ewa Sikora
Doktorantka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego
w Kielcach (POLSKA)

ABSTRACT

Niniejszy artykuł skupia się na imionach nadanych dzieciom urodzonym w parafii Bieliny w latach 1800-1810 i 1900-1910. Materiał antroponimiczny został wyekscerpowany spośród ksiąg metrykalnych urodzeń, przechowywanych w parafii św. Józefa Oblubieńca NMP w Bielinach. Pełna lista nazw zarejestrowanych w badanych księgach metrykalnych pozwala stwierdzić, że większość imion pochodzi z chrześcijańskiego systemu antroponimicznego. W latach 1800-1810, 1900-1910 zasób wykorzystanych do nominacji imion był podobny, imiona często się powtarzały. Dzieci były najczęściej nazywane imionami błogosławionych i świętych Kościoła katolickiego. W badanym okresie nowonarodzone dzieci zaczęto nazywać podwójnymi i potrójnymi imionami, ale nadal ten typ nominacji w wiejskim środowisku był rzadki. Analiza nazw wskazuje na utrzymanie silnej tradycji rodzinnej, w której dzieci przejmowały imiona po rodzicach.

Słowa klucze: antroponimy, nominacja, motywacja, parafia, księgi metrykalne

У даній статті розглядаються імена дітей, народжених в парафії Бєліні в 1800-1810 і 1900-1910 роках. Антропонімічний матеріал було зібрано із записів актів громадянського стану в парафії св. Йосипа Улюбленого Пресвятої Діви Марії в Бєлінах. Повний список імен, зареєстрованих в державному реєстрі респондентів, показує, що більшість імен походить з християнської антропонімічної системи. У 1800-1810 ш 1900-1910 роках ресурс, який використовувався для номінацій імен, часто повторюється. Діти найчастіше називають іменами святих і блаженних католицької церкви. В аналізований період новонародженим дітям стали надавати подвійні і потрійні імена, але цей тип номінації в сільській місцевості залишався рідкістю. Аналіз назв свідчить про підтримку сильної сімейної традиції, в якій діти спадкували імена батьків.

Ключові слова: антропонімія, номінація, мотивація, парафіяльні реєстрові книги.

This article focuses on the names born in the parish of Bieliny from 1800-1810 and 1900-1910. The anthroponymic material was selected from the birth certificates of parish of St. Joseph Spouse of the Blessed Virgin Mary in Bieliny. In the years 1800-1810, 1900-1910, the resource used for the nominations of names was similar, names often repeated. The full list of registered names in the investigated certificates allows to state that the majority of names are derived from Christian anthroponymic system. Children were most often the names of the blessed and the saints Catholic Church. During this period newborn children began to given double and triple names, but still this type of nomination in a rural environment were rare. Analysis of the names indicates to maintain strong family tradition, where the children took the names of the parents.

Key words: anthroponyms, nomination, motivation, parish, registry books

1. Dzieje miejscowości i parafii

Miejscowość Bieliny położona jest w Górach Świętokrzyskich na wysokości 300-330 m. n. p. m, rozciąga się na przestrzeni 4 km pomiędzy Łysogórami a północno-zachodnim skłonem Pasma Bielińskiego, z najwyższym szczytem Drogosio-wa (447 m n. p. m.). Leży w granicach diecezji kieleckiej i województwa święto-krzyskiego w powiecie kieleckim nad rzeką Belnianką i Bielinianką. Miejscowość Bieliny wchodzi w skład gminy Bieliny, do której należą także wsie: Belno, Bieliny Kapitulane, Bieliny Poduchowne, Czaplów, Górki Napękowskie, Huta Nowa, Huta Podłysica, Huta Stara, Huta Koszary, Huta Szklana, Kakonin, Lechów, Makoszyn, Napęków i Porąbki.

Najstarsze wzmianki o miejscowości Bieliny związane są z sanktuarium na Świętym Krzyżu — a dokładniej z ustaleniem granic między dobrami opactwa benedyktynów a ziemiami biskupstwa krakowskiego i biskupstwa wrocławskiego. W 1463 roku nastąpiło odnowienie granic klasztorów od strony Jeziorka, Bielin i Lechowa, które wówczas należały do biskupstwa krakowskiego [9, s. 240-241].

Według Sławomira Józwicka, w roku 1770 Bieliny podzielone zostały za zgodą biskupa Łętowskiego na część wschodnią i zachodnią. Część wschodnia przeznaczona była na uposażenie probostwa, zachodnia zaś na uposażenie kapituły katedralnej krakowskiej. Część wschodnia znajdująca się po stronie kościoła parafialnego została nazwana Bielinami Poduchownymi, a w części zachodniej funkcjonowała nazwa Bieliny Kapitulne. Od roku 1795 obszar Bielin Kapitulnych a także sąsiadująca z Bielinami miejscowość Kakonin stały się własnością biskupów krakowskich. W tym też roku, obszar ten został przyjęty przez skarb państwa. W wyniku zmian terytorialnych administracji krakowskiej Bieliny Poduchowne pozostały własnością biskupa sandomierskiego [11, s. 10].

Na początku XIII wieku, biskup krakowski Iwon Odrowąż (zm. 1229 r.) ufundował kościół parafialny w Daleszycach p. w. św. Michała Archanioła [15, s. 14]. W tym samym okresie, oprócz parafii w Daleszycach powstała także parafia w położonym niedaleko Łagowie (1230 r.). W XV w. do Daleszyc należało 10 miejscowości [7, t. 2, s. 457-459]: Daleszyce, Bieliny, Skorzeszyce, Klatki, Niestachów, Górno, Krajno, Wola Jachowa, Cisów, Brzechów, do Łagowa natomiast należało 8 miejscowości [7, s. 466-467]: Łagów, Piotrków, Gąsice, Pawłowa Wola, Sadków, Lechów, Zamkowa Wola, Piotrow.

Po upływie dłuższego czasu, bo dopiero w XVII w., u zbocza Gór Świętokrzyskich, między Daleszycami a Łagowem powstały kolejne parafie: w Ocieskach (1617) i w Bielinach (1637). Za początek istnienia parafii w Bielinach p.w. św. Józefa Oblubieńca Najświętszej Marii Panny, można uznać datę 4 listopada 1636 roku, od tego bowiem dnia rozpoczęto umieszczanie pierwszych wpisów w księgach chrzczonych, zaślubionych i zmarłych [4, k. 48]. Brak aktów chrztu z 1636 i 1637 roku. Pierwszy zachowany w całości akt chrztu pochodzi z 3 stycznia 1638 roku. Dotyczy on sakramentu chrztu dziecka Mikołaja i Reginy Wójtówny z Bielin [1, k. 12]. Brak jest tak ze aktów zmarłych z początku działalności parafii. Zachował się jednak pierwszy akt ślubu udzielonego w nowej parafii. Czytamy w dokumencie, że „Albert syn Marcina Wojdanka z Bielin poślubił Annę córkę Jana Rozena z kuźnicy (officina ferricudina) Belno”. Związek małżeński zawarty został 2 lutego 1637 roku w Święto Oczyszczenia Najświętszej Marii Panny, czyli Marki Boskiej Gromnicznej. Przysięga małżeńska złożona została w obecności Marcina Kałuży i Alberta Snopka z Bielin oraz Andrzeja Kaczmarza i Andrzeja Pszonki z kuźnicy Belno [2, k. 11-15].

Akt erekcyjny kościoła parafialnego w Bielinach podpisał biskup Jakub Zadzik 30 października 1637 roku, a następnie potwierdził go 2 lutego 1638 roku. Dokument sporządzono na pergaminie i opatrzono dwiema pieczęciami na wosku w futorialikach blaszanych [4, k. 98]. Akt erekcji kościoła został najprawdopodobniej wysłany do Watykanu i tam się obecnie znajduje [10, s. 4]. Z chwilą założenia nowej parafii w jej skład wchodziły: wieś Bieliny, kuźnice Belno, Makoszyn i Napęków oraz huta szkła Kakonin i Ruska (dała początek późniejszej wsi Huta Stara) oraz huta w dolinie rzeki Łapuszki (nie jest znane miejsce, gdzie się znajdowała). Po kilku latach dołączyła do parafii czwarta huta, zwana hutą przy moście (na terenie obecnej Huty Nowej) założona w 1645 roku przez właściciela zakładu w Widelkach — Jakuba Michnowskiego [9, s.15].

2. Analiza materiału źródłowego

Przedmiotem zainteresowania w niniejszym artykule są imiona dzieci urodzonych w Parafii Bieliny w pierwszych dziesięcioleciach XIX i XX w. Materiał antroponimiczny wyekscerpowany został z ksiąg parafialnych urodzeń znajdujących się w archiwum parafii św. Józefa Oblubieńca NMP w Bielinach. W celu dokonania analizy porównawczej imion, wykorzystałam imiona nadane w latach 1800-1810 i 1900-1910. Porównanie zebranego materiału wykaże, jakie tendencje panowały w nazywaniu dzieci w dwóch wymienionych etapach czasowych.

W omawianym okresie obejmującym początki XIX i XX, teren należący do parafii Bieliny znajdował się pod zborem austriackim. Do XVII w. autochtonicznymi mieszkańcami tego obszaru byli sami Polacy, świadczy o tym spis ludności diecezji krakowskiej prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego [3, s. 14-22]. Do 1789 roku Bieliny Kapitulne były własnością biskupa krakowskiego, a Bieliny Poduchowne — biskupa sandomierskiego. Przepisy nie zezwalały, aby w dobrach biskupich przebywali Żydzi.

Sytuacja zmieniła się na początku XIX w. W roku 1810 w Bielinach pojawili się starozakonni. Nie odnaleziono jednak dokumentów, które świadczą skąd przybyli. Nie jest też wiadome, ilu starozakonnych przebywało w Bielinach w pierwszych latach wieku XIX. Dopiero księgi metrykalne urodzin, zaślubin i zmarłych z lat 1810-1814, zaświadcza o sześciu nazwiskach żydowskich, byli to: Jacek Lewkowicz, Szmul Hyckowicz, Lewek Jakubowicz, Kalma Mośkiewicz, Wolf Hajmowicz i Męcel Mośkiewicz. Pierwsze dane statystyczne dotyczące ilości Żydów na terenie parafii pochodzą z 1857 r. Było jedenastu mężczyzn i siedem kobiet, którzy stanowili 6% ogółu ludności. W 1862 r. starozakonni stanowili 10,6% wszystkich obywateli guberni radomskiej, do której gmina Bieliny, a tym samym parafia należała [12, s. 8].

Dzięki zapisom, utrwalonym w księgach parafialnych, spróbuję wskazać, jakie motywy decydowały o nazwaniu dziecka.

2.1. Imiona nadawane w latach 1800-1810

Analiza zebranego materiału nazewniczego pochodzącego z pierwszego dziesięciolecia XIX wieku, wykazała, że w bielińskich księgach urodzeń odnotowano narodziny 1107 dzieci. Wśród nich było 569 chłopców, którzy zostali nazwani 62 różnymi imionami oraz 538 dziewczynek, dla których użyto 43 imion.

W celu nazwania chłopców, użyto następujących imion:

Adam, Anastazy, Antoni, Bałazy, Bartłomiej, Benedykt, Błażej, Dionizy, Dominik, Feliks, Filip, Fiszal, Franciszek, Gecel, Grzegorz, Haim, Idzi, Ignacy, Jabubek, Jacek, Jakob, Jakub, Jan, Jędrzej, Joachim, Józef, Juliusz, Kacper/Kasper, Kajetan,

Karol, Kawa, Kazimierz, Konstanty, Layzor, Lew, Leybuś, Ludwik, Łukasz, Maciej, Marcin, Marek, Mateusz, Michał, Mikołaj/Mikołay, Mojżesz, Mosiek, Naim, Paweł, Piotr, Stanisław, Stefan, Sylwester, Szczepan, Szmula, Szymon, Teofil, Tomasz, Waclaw, Walenty, Wawrzyniec, Wincenty, Wojciech.

Umieszczony poniżej frekwencyjny wykaz imion chłopców, pozwoli na wyróżnienie tych imion, które występowały najczęściej. Popularność poszczególnych imion wygląda następująco:

Józef — 47 (8,3%)	Mateusz — 9 (1,6%)
Jan — 43 (7,5%)	Kacper/Kasper — 9 (1,6%)
Franciszek — 32 (5,6%)	Błażej — 9 (1,6%)
Paweł — 32 (5,6%)	Adam — 9 (1,6%)
Stanisław — 24 (4,2%)	Jacek — 9 (1,6%)
Tomasz — 24 (4,2%)	Feliks — 7 (1,2%)
Antoni — 23 (4,0%)	Michał — 7 (1,7%)
Jędrzej — 23 (4,0%)	Kazimierz — 6 (1,1%)
Wincenty — 22 (3,9%)	Jakub — 5 (0,9%)
Wojciech — 22 (3,9%)	Dominik — 5 (0,9%)
Grzegorz — 21 (3,7%)	Bartłomiej — 5 (0,9%)
Maciej — 21 (3,7%)	Idzi — 5 (0,9%)
Karol — 19 (3,3%)	Wawrzyniec — 4 (0,7%)
Szymon — 14 (2,5%)	Lew — 3 (0,5%)
Walenty — 13 (2,3%)	Filip — 3 (0,3%)
Łukasz — 12 (2,1%)	Ludwik — 3 (0,3%)
Ignacy — 12 (2,1%)	Stefan — 2 (0,3%)
Mikołaj/Mikołay — 12 (2,1%)	Jakob — 2 (0,3%)
Piotr — 10 (1,7%)	Benedykt — 2 (0,3%)
Marcin — 10 (1,7%)	Szczepan — 2 (0,3%)
	Leybyś — 2 (0,3%)

W księgach odnotowano pojedyncze użycia poszczególnych imion. Należą do nich: Anastazy, Szmula, Layzor, Gecel, Jakubek, Dionizy, Wacław, Joachim, Naim, Haim, Teofil, Konstanty, Fiszel, Mojżesz, Bałazy, Sylwester, Kajetan, Mosiek, Juliusz, Kawa.

W latach 1800-1810 największą popularnością cieszy się imię Józef. Stanowi ono ponad 8 % wszystkich zapisów i aż 16% pierwszych z 10 najczęściej nadawanych imion. Zaraz za nim znajduje się imię Jan, które stanowi 7,5 % spośród wszystkich zapisów i 15% z 10 najczęściej nadawanych. Pierwsze zaś 10 najpopularniejszych imion, do których wlicza się : Józef, Jan, Franciszek, Paweł, Stanisław, Tomasz, Antoni, Jędrzej, Wincenty, Wojciech, stanowi ponad 51 % zasobu imion męskich badanej parafii. W obrębie następnych 10 imion (Grzegorz, Maciej, Karol, Szymon, Walenty, Łukasz, Ignacy, Mikołaj, Piotr) frekwencja wynosi 21% . Dla porównania, kolejne dziesięć imion to tylko 13 % ze wszystkich nadań. Występuje także duża liczba imion nadanych jednorazowo. Na 63 imiona było ich aż 20. Zatem wykorzystanie poszczególnych imion nadawanych dzieciom nie jest bardzo zróżnicowane.

Nietrudno zauważyć, że w analizowanych w księgach parafialnych urodzeń, widnieje wiele imion pochodzenia żydowskiego. Można to wytłumaczyć sytuacją polityczną panującą aktualnie na ziemiach polskich, będących od roku 1795 pod zaborem austriackim. W zaborze austriackim proboszczowie parafii rzymskokatolickich

zostali mianowani urzędnikami stanu cywilnego na mocy patentu cesarskiego z 15 III 1782 roku. Tak więc każdy proboszcz, który prowadził akta stanu cywilnego podlegał zarówno władzy kościelnej, jak i państwowej [13, s. 2], stąd też w zapiskach ksiąg parafialnych widnieje informacja o narodzinach nie tylko rodowitych parafian, ale także dzieci żydowskich.

Mimo, że liczba urodzeń dziewczynek i chłopców była podobna, to zasób imion żeńskich był uboższy od męskich. Na liczbę 538 dziewczynek użyto 42 różne imiona: Agata, Agnieszka, Anastazja, Angela, Anna, Antonina, Apolonia, Barbara, Brygida, Cecylia, Elżbieta, Ewa, Filipina, Franciszka, Gitla, Hana, Heia, Helena, Herśła, Jadwiga, Joanna, Józefa, Julianna, Justyna, Karolina, Katarzyna, Klara, Łucja/Łucya, Małgorzata, Marianna/Maryanna, Petronella/Petronela, Refka, Refla, Regina, Rozalia, Róża, Salomea, Sara, Tekla, Teresa, Zosia, Zuzanna.

Frekwencja użytych imion żeńskich przedstawia się następująco:

Marianna/Maryanna — 105 (19,5%)	Zofia — 12 (2%)
Katarzyna — 62 (11,5%)	Lucja/Łucya — 10 (1,8%)
Elżbieta — 52 (10%)	Zuzanna — 9 (1,6%)
Franciszka — 45 (8%)	Julianna, Józefa, Anna — 8 (1,4%)
Agnieszka — 35 (6,5%)	Ewa, Joanna — 6 (1,1%)
Małgorzata — 27 (5%)	Justyna — (0,9%)
Tekla — 18 (3,2%)	Jadwiga — 5 (0,7%)
Róża — 17 (3%)	Anastazja — 3 (0,3%)
Brygida — 17 (3%)	Antonina — 3 (0,3%)
Petronella/Petronela — 15 (2,8%)	Salomea — 2 (0,2%)
Barbara — 15 (2,8%)	Helena — 2 (0,2%)
Teresa — 14 (2,5%)	Klara — 2
Agata — 13 (2,4%)	

Tylko raz nadano dziewczynkom następujące imiona: Regina, Hana, Herśła, Heia, Rozalia, Gitla, Sara, Cecylia, Filipina, Angela, Apolonia, Karolina, Refka.

Analizując imiona dziewczynek zanotowanych w bielińskich księgach urodzeń, okazuje się, że najczęściej nadawano imię Marianna, zapisywane także jako Maryanna. Stanowi ono 105 nadań, czyli 19,5% ze wszystkich imion żeńskich odnotowanych w tym okresie i prawie 27% z 10 najpopularniejszych (należą do nich: Marianna, Katarzyna, Elżbieta, Franciszka, Agnieszka, Małgorzata, Tekla, Róża, Brygida, Petronella/Petronela). Na drugim miejscu pod względem popularności znajduje się imię Katarzyna, które stanowi 11,5% ze wszystkich nadań i prawie 16% z 10 najczęstszych imion żeńskich. Dla porównania, pierwsze 10 najczęstszych imion stanowi ponad 39% wszystkich nadań, frekwencja kolejnych 10 imion (Barbara, Teresa, Agata, Zofia, Łucja/Łucya, Zuzanna, Julianna, Józefa, Anna, Ewa) wynosi niespełna 18%. Następne 10 imion to tylko 5% wszystkich użyć. I w tym przypadku liczne są pojedyncze użycia imion dziewczynek. Na 43 imiona, aż 13 użyto tylko raz. Wśród imion żeńskich, tak jak w przypadku imion męskich, znajdują się imiona Żydów.

W imiennictwie dzieci w latach 1800-1810 zwraca uwagę fakt znikomego występowania imion słowiańskich, które przez wieki wypierane były przez imiona chrześcijańskie. Mimo tego, że XIX w. niósł ze sobą odrodzenie tego typu imion, to z akt metrykalnych wynika, że męskich imion słowiańskich zanotowano tylko cztery: najczęściej notowany jest Stanisław, w dalszej kolejności Wojciech, Kazimierz i jedno użycie imienia Waclaw. W imionach żeńskich w latach 1800 — 1810 nie odnotowano żadnego słowiańskiego imienia. Dowodzi to istnieniu pewnych preferencji

w imiennictwie, mianowicie na czerpaniu z zasobu imion chrześcijańskich, zatem kanonu imion uznawanych przez Kościół za świętych i błogosławionych. Wraz z upowszechnieniem się imion chrześcijańskich następowała stopniowa przebudowa mentalności ludzi z magicznej na religijną, a z nią przebudowa symboliki imion i motywów ich wyboru. Symbolika ta nie jest związana ze znaczeniem leksykalnym, tak jak było w przypadku imion rodzimych, ma natomiast odniesienie do świętych patronów [14, s. 75]. Na wybór imienia, duży wpływ miało na pewno duchowieństwo, które propagowało kulty świętych ogólnonarodowe, jak i kulty związane z patronami kościołów, stąd też liczne użycia imienia Józef (Parafia pw. Św. Józefa Oblubieńca NMP). Wiadomo, że popularne było nadawanie dziecku imienia według kalendarza. Dziecko otrzymywało imię tego patrona, którego dzień zbiega się z dniem urodzenia lub innego świętego, dobrze znanego, którego dzień przypada zaraz obok tej daty, z pominięciem jednak tego świętego, którego dzień już minął [5, t. 2, s. 71-119]. Częściej jednak nadawano imiona bardziej popularne znajdujące się w kalendarzu kilka dni po dacie urodzenia. Nadając dziecku imię świętego, zapewniano mu jego patronat i błogosławionego. Nadawanie imion z kanonu świętych było częstą tradycją, więc i w tym przypadku najprawdopodobniej sytuacja była taka sama.

Częstym zwyczajem było nadawanie dzieciom imion po rodzicach. W analizowanych dokumentach z lat 1800-1810 zbieżność imienia syna z imieniem ojca miała miejsce w 15 przypadkach. Zbieżność imienia córki z imieniem matki była zarejestrowana aż 33 razy. Łącznie odnotowano 48 takich przypadków, co na liczbę 1107 nadań stanowi ponad 4%. Zbieżność imion męskich dotyczy: Wojciecha (3), Wincentego (2), Szymona (2), Jan, Walenty, Jędrzej, Antoni, Józef, Paweł, Stanisław, Benedykt (1). Zbieżność imion żeńskich odnosi się do: Marianny (17), Katarzyny (8), Agnieszki (2), Franciszki (2), Elżbiety (1), Barbary (1), Tekli (1) i Magdaleny (1).

2.2. Imiona nadawane w latach 1900-1910

W latach 1900-1910 według danych z ksiąg metrykalnych, liczba urodzeń wzrasta z 1107 do 2944, czyli o prawie 170%. Zapisanych zostało 1475 chłopców nazwanych 53 imionami oraz 1469 dziewczynek, którym nadano 49 imiona.

Chłopców nazwano następującymi imionami: Adam, Aleksander, Aleksy, Andrzej, Antoni, Benedykt, Błażej, Bolesław, Bronisław, Cyprian, Czesław, Dawid, Dyzma, Edmund, Eugeniusz, Feliks, Filip, Franciszek, Gaudenty, Gierwazy, Grzegorz, Henryk, Ignacy, Izydor, Jacek, Jan, Jędrzej, Józef, Karol, Leon, Leonard, Ludwik, Maciej, Maksym, Marcin, Marek, Maryan, Michał, Mikołaj, Paweł, Piotr, Stanisław, Stefan, Szczepan, Teodor, Teofil, Tomasz, Walenty, Wawrzyniec, Wincenty, Władysław, Wojciech, Zygmunt.

Spis imion według popularności nadawania:

Jan — 337 (22,9%)	Paweł — 20 (1,3%)
Józef — 322 (21,8%)	Michał — 14 (0,9%)
Stanisław — 205 (13,9%)	Stefan — 12 (0,8%)
Władysław — 115 (7,8%)	Karol — 11 (0,7%)
Antoni — 92 (6,2%)	Bolesław — 11 (0,7%)
Franciszek — 85 (5,7%)	Wojciech — 8 (0,5%)
Ignacy — 51 (3,4%)	Szczepan — 7 (0,5%)
Adam — 50 (3,4%)	Wincenty — 5 (0,3%)
Andrzej — 36 (2,4%)	Wawrzyniec — 5 (0,3%)
Piotr — 24 (1,6%)	Jędrzej — 5 (0,3%)

Tomasz — 4 (0,3%)	Teofil — 2 (0,1%)
Ludwik — 4 (0,3%)	Maryan — 2 (0,1%)
Aleksander — 3 (0,2%)	Eugeniusz — 2 (0,1%)
Walenty — 3 (0,2%)	Aleksy — 2 (0,1%)
Mikołaj — 3 (0,2%)	Jacek — 2 (0,1%)
Henryk — 2 (0,1%)	Leon — 2 (0,1%)
Maciej — 2 (0,1%)	Marek — 2

Jednorazowo w akcie nazewniczym użyto następujących imion:

Błażej, Grzegorz, Benedykt, Marcin, Gaudenty, Leonard, Edmund, Izidor, Czesław, Feliks, Gierwazy, Filip, Dyżma, Zygmunt, Bronisław, Maksym, Dawid, Teodor, Cyprian.

Najpopularniejszym imieniem w tym okresie stał się Jan (337 nadań). Imię to stanowi 23% wszystkich imion oraz prawie 26% z dziesięciu najpopularniejszych imion, do których wlicza się: Jana, Józefa, Stanisława, Władysława, Antoniego, Franciszka, Ignacego, Adama, Andrzeja i Piotra. Na drugim miejscu pod względem popularności znajduje się Józef — 22% ze wszystkich nadań i 24% z dziesięciu najczęstszych imion nadanych chłopcom. Zwraca uwagę fakt, że 10 pierwszych, najczęściej używanych imion stanowi aż 89% wszystkich użyć. Kolejne 10 imion to niespełna 7% ze wszystkich zanotowanych imion. Tak jak wiek wcześniej, także w latach 1900-1910 istnieje wiele imion nadanych jednorazowo — 19 na 53 imion.

Do nominacji dziewczynek na początek XX w. użyto 49 imion: Agata, Agnieszka, Aniela, Anna, Antonina, Barbara, Bogumiła, Bronisława, Elżbieta, Emilia, Ewa, Felicjata, Feliksa, Florentyna, Franciszka, Genowefa, Giertruda, Helena, Irena, Jadwiga, Janina, Joanna, Józefa, Katarzyna, Kazimiera, Konstancja, Krystyna, Laugdarda, Leontyna, Lucyna, Marianna, Marta, Marya, Natalia, Petra, Petronella, Pelagia, Praxedda, Rozalia, Rozalia, Sabina, Stanisława, Stefania, Waleria/Walerya, Weronika, Wiktoria/Wikorya, Władysława, Zofia.

Frekwencyjny wykaz imion dziewczynek :

Marianna — 348	Helena — 8
Józefa — 253	Petronella — 6
Antonina — 236	Władysława — 6
Aniela — 150	Wiktoria/Wikorya — 5
Zofia — 108	Elżbieta — 4
Franciszka — 104	Genowefa — 3
Anna — 52	Feliksa — 2
Katarzyna — 47	Barbara — 2
Agnieszka — 42	Weronika — 2
Stanisława — 24	Krystyna — 2
Florentyna — 20	Walerya/Walerya — 2
Ewa — 9	

Imiona nadane tylko raz: Marya, Rozalia, Giertruda, Praxedda, Petra, Bronisława, Irena, Janina, Stefania, Jadwiga, Lucyna, Barbara, Konstancja, Felicjata, Agata, Rozalia, Emilia, Bogumiła, Marta, Natalia, Kazimiera, Pelagia, Joanna, Sabina, Leontyda, Laugdarda.

Analizując imiona 1469 dziewczynek, które w pierwszym dziesięcioleciu XX w. zostały nazwane 52 różnymi imionami, okazuje się, że największą popularnością cieszy się imię Marianna, które stanowi 24 % ze wszystkich imion żeńskich i aż

25,5% z pierwszej dziesiątki najczęściej nadawanych, do których należą: Marianna, Józefa, Antonina, Aniela, Zofia, Franciszka, Anna, Katarzyna, Agnieszka, Stanisława. Na drugim miejscu znajduje się imię Józefa, mniej liczne, które stanowi 17% wszystkich imion żeńskich i 18,5% imion mieszczących się w dziesiątce najpopularniejszych. Dziesięć najczęściej nadawanych imion stanowi 92% wszystkich imion dziewczynek. Kolejne 10 imion stanowi już tylko 4% ze wszystkich imion żeńskich.

Tak jak w przypadku wieku poprzedniego, w nazewnictwie wieku XX przeważają imiona chrześcijańskie zaczerpnięte z kanonu świętych i błogosławionych. Zauważa się jednak większe zainteresowanie imionami słowiańskimi, pojawia się kilka z nich: Bronisław, Czesław, Bolesław, Stanisław, Władysław, Wojciech, Wacław, z żeńskich: Stanisława, Bogusława, Bronisława, Bogumiła, Kazimiera. Nie spotyka się już imion Żydów, dla których wprowadzone zostały osobne księgi, spisywane bezpośrednio przez rabinów [13, s. 4].

Częstym motywem nazewniczym jest dziedziczenie imion po rodzicach. W zebranych materiale z lat 1900-1910 imiona po ojcu odziedziczyło 164 chłopców, po matce zaś 139 dziewczynek. Łącznie notuje się 303 takich przypadków na, co na liczbę 2944 stanowi 10% wszystkich nadań. Zbieżność imion męskich dotyczy: Józef (82), Jan (55), Franciszek (6), Stanisław (6), Paweł (1), Michał (1), Piotr (1), Antoni (5), Michał (1), Wincenty (1). Zbieżność imion żeńskich dotyczy: Marianny (79), Antonina (29), Józefy (22), Franciszki (3), Katarzyny (2), Stanisławy (2), Agnieszki (1), Wiktorii (1).

3. Analiza porównawcza imion z XIX i XX w.

3.1 Imiona chłopców

Analiza imion dzieci nadawanych w pierwszych dziesięcioleciach XIX i XX wieku, wskazuje, iż w obu okresach bardzo popularne były imiona Józef i Jan, zajmujące pierwsze miejsca w wykresach frekwencyjnych. Większym uznaniem w latach 1900-1910 zaczyna cieszyć się imię Stanisław, które będąc na 5 miejscu staje na miejscu 3, gdzie wcześniej stało imię Franciszek, którego popularność minimalnie spadła. Metryki dowodzą, że do łask na początku XX w. wracają słowiańskie imiona. Oprócz Stanisława pojawia się Władysław, wcześniej nie występujący, teraz mieszczący się dziesiątce najpopularniejszych imion oraz Bolesław, imię również wcześniej nie występujące teraz dość często nadawane (11), a także imiona Bronisław i Czesław. Pojawia się też wcześniej nie występujące imię Andrzej, również mieszczące się w 10 najczęściej używanych nadań. Mniejszym uznaniem cieszy się imię Grzegorz, w XIX w. stanowiące 4% wszystkich nadań — w XX użyte tylko raz, a także Wojciech, Wincenty, Jędrzej i Maciej. Imię Adam, na początku XIX w. notowany sporadycznie, teraz mieszczący się w pierwszej dziesiątce imion. Wiek XX niesie ze sobą zanik niektórych imion występujących jeszcze w wieku XIX, są to: Idzi, Bartłomiej, Dominik, Jakub, Kazimierz. Nie spotkamy także imion: Łukasz, Szymon, Mateusz, Kacper, Lew oraz większości imion użytych w XIX w. tylko raz. W latach 1900-1910 wchodzi w życie (biorę pod uwagę imiona użyte więcej niż raz) imiona: Aleksy, Marek, Leon, Eugeniusz, Maryan i Henryk. Przedstawioną analizę imion nadawanym chłopcom w pierwszych dziesięcioleciach XIX i XX wieku obrazuje poniższa tabela 2.

3.2. Imiona dziewczynek

Porównując popularne imiona z początku XX w. z imionami popularnymi w początkach wieku XIX zauważa się, że imię Marianna w dalszym ciągu jest najczę-

Imiona chłopców	1800 - 1810	1900 - 1910	Imiona chłopców	1800 - 1810	1900 - 1910	Imiona chłopców	1800 - 1810	1900 - 1910
Józef	47	322	Michał	7	14	Jakubek	1	0
Jan	43	337	Kazimierz	6	0	Dionizy	1	0
Franciszek	32	85	Jakub	5	0	Wacław	1	0
Paweł	32	20	Dominik	5	0	Joachim	1	0
Stanisław	24	205	Bartłomiej	5	0	Naim	1	0
Władysław	0	115	Idzi	5	0	Haim	1	0
Andrzej	0	36	Wawrzyniec	4	5	Teofil	1	2
Tomasz	24	4	Stefan	4	12	Konstanty	1	0
Antoni	23	92	Bolesław	0	11	Fiszel	1	0
Jędrzej	23	5	Aleksander	0	3	Mojżesz	1	0
Wincenty	22	5	Lew	3	0	Bałazy	1	0
Wojciech	21	8	Filip	3	1	Sylwester	1	0
Grzegorz	21	1	Ludwik	3	4	Kajetan	1	0
Maciej	21	2	Stefan	4	12	Mosiek	1	0
Karol	19	11	Henryk	0	2	Juliusz	1	0
Szymon	14	0	Jakob	2	0	Kawa	1	0
Walenty	13	3	Benedykt	2	1	Gaudenty	0	1
Łukasz	12	0	Maryan	0	2	Leonard	0	1
Ignacy	12	51	Szczepan	2	7	Edmund	0	1
Mikołaj/Mikołay	12	3	Eugeniusz	0	2	Izydor	0	1
Piotr	10	24	Marek	0	2	Czesław	0	1
Marcin	10	1	Leon	0	2	Gierwazy	0	1
Mateusz	9	0	Aleksy	0	2	Dyzma	0	1
Kacper/Kasper	9	0	Leybuś	2	0	Zygmunt	0	1
Błażej	9	1	Anastazy	1	0	Bronisław	0	1
Adam	9	50	Szmula	1	0	Maksym	0	1
Jacek	9	2	Layzor	1	0	Dawid	0	1
Feliks	7	1	Gecel	1	0	Teodor	0	1
						Cyprian	0	1

Tab. 1. Porównanie tendencji w nadawaniu imion chłopcom w latach 1800-1810, 1900-1910. ściej wybierane, ale w wieku XX posiada je większy procent dziewczynek. W tym okresie, na drugim miejscu pod względem częstotliwości nadania znajduje się imię Józefa, które w wieku XIX nadawane było sporadycznie. Katarzyna, imię które stało na drugim miejscu spada teraz na miejsce 8, jednak dalej mieści się w pierwszej dziesiątce. Niezwykle częste jest imię Antonina, które w początkach XIX w. niemal-że nie było używane. Bardzo często używane zaczynają być imiona: Zofia, Franciszka mieszczące się teraz w pierwszej dziesiątce imion żeńskich. Zyskuje także imię Anna, wcześniej rzadko używane. Pojawia się w XX wieku kilka nowych imion, w XIX wieku nie stosowanych, są to: Aniela (imię nadawane bardzo licznie) Stanisława, Florentyna, Władysława, Wiktoria, Genowefa, Feliksa, Weronika, Krystyna, Kazimiera. Pojawia się wcześniej nie występujące imię Maria. Wraz z wiekiem XX nadchodzi zanik niektórych imion XIX w. są to: Małgorzata, Tekla, Róża, Brygida, Teresa (imiona częste w XIX w), a także: Łucja, Zuzanna, Julianna, Justyna i Anastazja. Przedstawioną analizę porównawczą obrazuje poniższy tabela 1.

4. Wieloimiennosc

Podwójne i potrójne imiona mają w antroponimii bardzo dawną tradycję, przy czym okoliczności ich nadania były różne i zmienne. W Polsce, gdzie w okresie średniowiecza współistniały dwa systemy imiennicze: rodzimy i chrześcijański, było rzeczą naturalną, że niektóre osoby nosiły podwójne imiona — tradycyjne słowiańskie i odziedziczone na chrzcie imiona chrześcijańskie. Nieco później zaczęto sporadycznie nadawać dzieciom dwa a nawet trzy imiona chrześcijańskie [14, s. 82-83]. Według S. Bystronia, wieloimiennosc stała się powszechna już w XVIII wieku [6, s.

Imiona dziewczynek	1800 - 1810	1900 - 1910	Imiona dziewczynek	1800 - 1810	1900 - 1910	Imiona dziewczynek	1800 - 1810	1900 - 1910
Marianna / Maryanna	105	348	Władysława	0	6	Angela	1	0
Józefa	8	253	Wiktoria /			Apolonia	1	0
Anna	8	52	Wiktoria	0	5	Karolina	1	6
Aniela	0	150	Joanna	5	1	Refka	1	0
Antonina	3	236	Jadwiga	4	1	Marya	0	1
Zofia	12	108	Justyna	4	0	Emilia	0	2
Katarzyna	62	47	Anastazja	3	0	Stefania	0	1
Elżbieta	52	4	Genowefa	0	3	Giertruda	0	1
Franciszka	45	104	Feliksa	0	2	Praxedra	0	1
Agnieszka	35	42	Weronika	0	2	Ptera	0	1
Stanisława	0	24	Krystyna	0	2	Bronisława	0	1
Florentyna	0	20	Waleria /	0	2	Janina	0	1
Małgorzata	27	0	Walerya			Stefania	0	1
Tekla	18	0	Salomea	2	0	Lucyna	0	1
Róża	17	0	Helena	2	8	Konstancja	0	1
Brygida	17	0	Klara	2	0	Bogumiła	0	1
Petronella /	15	6	Refla	2	0	Marta	0	1
Petronela			Regina	1	0	Natalia	0	1
Barbara	15	1	Hana	1	0	Kazimiera	0	1
Teresa	14	0	Herśla	1	0	Polagia	0	1
Agata	13	1	Heia	1	0	Sabina	0	1
Łucja/Łucya	10	0	Rozalia	1	1	Leontyna	0	1
Zuzanna	9	0	Gitla	1	0	Laugdarda	0	1
Juliana	8	0	Sara	1	0			
Ewa	6	9	Cecylia	1	0			
			Filipina	1	0			

Tab. 2. Porównanie tendencji w nadawaniu imion dziewczynom w latach 1800-1810, 1900-1910.

51]. Zgromadzony materiał potwierdza, że wśród powszechnego systemu jednoimiennego, w XIX w. występują również imiona podwójne i potrójne, choć nie był to częsty zwyczaj nominacji. Wieloimienność modna była raczej wśród mieszczaństwa i szlachty, dopiero z czasem została przeniesiona na chłopstwo.

Według ksiąg metrykalnych z lat 1800-1810, chłopcom i dziewczynom nadano 44 drugie imiona, co na 1107 nadań stanowi niespełna 4%. Chłopców o podwójnym imieniu było 18 (nazwani 13 różnymi imionami): Stanisław Wojciech, Mikołaj Józef, Jan Paweł, Piotr Paweł, Maciej Stanisław, Tomasz Józef, Ludwik Jan, Ludwik Józef, Michał Franciszek, Grzegorz Józef, Józef Dominik, Jan Stanisław, Kawa Jasek, Wincenty Kadłubek, Franciszek Ksawery, Jędrzej Ksawery, Ignacy Jakub, Wojciech Marcelli.

Dziewczynek noszących dwa imiona było 25 (nazwane zostały 15 imionami użytymi jako imiona drugie): Barbara Ewa, Marianna Józefa, Tekla Agnieszka, Franciszka Barbara, Barbara Marianna, Jadwiga Tekla, Filipina Tekla, Elżbieta Marianna, Marianna Jadwiga, Marianna Józefa, Róża Marianna, Justyna Małgorzata, Katarzyna Anna, Marianna Domicella, Marianna Olimpia, Emilia Eufozyra, Justyna Ludwika, Salomea Józefa, Magdalena Teresa, Babianna Barbara, Franciszka Marianna, Katarzyna Wiktoria, Marianna Józefa, Elżbieta Anna.

W metrykach zarejestrowano także 5 imion potrójnych, należących do dwóch dziewczynek: Katarzyna Bibiana Waleria, Marianna Angela Salomea i trzech chłopców: Filip Ludwik Bartłomiej, Maciej Józef Marcin, Ignacy Romuald Józef. Imiona potrójne stanowiły niespełna 0,5% wszystkich nadań w latach 1800-18010.

Badając księgi urodzeń z lat 1900-1910 okazuje się, że liczba dzieci noszących dwa imiona zamiast zwiększać się zmalała. Odnotowano 31 przypadków dwuimienności, co stanowi niespełna 2% nazwań. Drugim imieniem zostało nazwanych 12 chłopców, dla których użyto 9 różnych imion: Izydor Adam, Henryk Antoni, Euge-

niesz Józef, Bronisław Jakób, Jędrzej Paweł, Bolesław Wincenty, Józef Franciszek, Józef Walenty, Władysław Stanisław, Jędrzej Bolesław, Józef Paweł, Władysław Adam, i 9 dziewczynek, a dla każdej użyto innego imienia: Stanisława Janina, Janina Stanisława, Irena Maria, Franciszka Marianna, Józefa Matylda, Józefa Ludwika, Marianna Karolina, Helena Józefa, Marya Magdalena. W tym okresie nie nazywano dzieci przy użyciu imion potrójnych.

Dysponując materiałem w postaci ksiąg metrykalnych trudno jest ustalić, jakie są przyczyny nadawania podwójnych i potrójnych imion. Niewątpliwie powód tkwi w różnorodności imiennictwa. Różnice zdań rodziców, dziadków w kwestii nominacji prowadzą do kompromisowych rozwiązań, nadania takich imion. Przy wyborze kolejnych imion zapewne kierowano się tradycją, nadawano imiona po rodzicach i dziadkach lub rodzicach chrzestnych.

Pełne zestawienie imion zarejestrowanych w badanych księgach metrykalnych pozwala stwierdzić, że większość imion pochodzi z chrześcijańskiego zasobu antroponimicznego. Najpopularniejsze imiona w obu mawianych okresach są właściwe kulturze zachodu lub należą do wspólnej dla katolików warstwy imiennictwa chrześcijańskiego. Wraz z rozwojem społecznym, zestaw imion używanych przez mieszkańców parafii Bieliny w omawianym czasie stawał się coraz liczniejszy i urozmaicony. Duży wpływ na pojawienie się imion nowych, wcześniej nie używanych do nominacji mogła mieć również moda i upodobania estetyczne rodziców.

LITERATURA

1. Archiwum Diecezji Kieleckiej, Akta chrztu parafii Bieliny 1637-1742.
2. Archiwum Diecezji Kieleckiej, Akta zaślubionych parafii Bieliny 1637-1796.
3. Archiwum Diecezji Sandomierskiej, Akta wizytacji generalnej w trzech dekanatach soleckim, bodzęcim, krzyskim z woli i rozkazu Jaśnie Oświeconego Xsiażęcia Imci Michała Jerzego Ciołka Xcia Poniatowskiego (...) przez Xiędza Antoniego Franciszka Dunina Kozickiego Kollegiaty Pileckiej Dziekana Proboszcza Mrzygłodzkiego w Roku Pańskim 1782 odprawionej i dokończonej spisany.
4. Archiwum Państwowe w Kielcach, Akta Komisji Województwa Sandomierskiego dotyczące się funduszów kościoła w Bielinach w Obwodzie Opatowskim 1820-1847.
5. Bystron S., Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVI, t. II, rozdz. III, Warszawa 1976.
6. Bystron S., Księga imion w Polsce używanych, Warszawa 1938.
7. Długosz J., Liber beneficiorum dieocesis Crocoviensis, t. 2, Cracoviae 1864.
8. Drogosz A., Historia jakiej nie znacie, [w:] „Gazeta Bielińska” 2007, R. IX, Nr 10/97, s. 15.
9. Gacki J., Benedyktynski Klasztor Świętego Krzyża na Łysej Górze, Warszawa 1873.
10. Jóźwik S., Kościół parafialny w Bielinach — krótki rys historyczny, [w:] „Gazeta Bielińska” 2000, R II, Nr 1/3, s. 4.
11. Jóźwik S., Skąd nasza ziemia?, „Gazeta Bielińska” 2002, R. IV, Nr 1/34, s. 10.
12. Jóźwik S., Żydzi w Bielinach, „Gazeta Bielińska”, 2001, R. III, Nr 10/24, s. 8.
13. Księgi parafialne i stanu cywilnego w archiwach państwowych w Polsce, opr. Laszuk A., Warszawa 1998.
14. Malec M., Imię w polskiej antroponimii i kulturze, Kraków 2001.
15. Skrzyniarz R., Parafia Bieliny. Zarys dziejów, Kielce 2007.